

Kamalov Abdulaziz Abduraximovich

O`zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJET MABLAG‘LARIDAN FOYDALANISH USTIDAN DAVLAT MOLIYAVIY NAZORATI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

Annotatsiya: Ushbu maqolada budjet tashkilotlarida budjet mablag‘laridan foydalanish ustidan davlat moliyaviy nazorati tizimini takomillashtirish masalalari ko‘rib chiqiladi. Davlat moliyaviy nazoratining asosiy maqsadlari, uning ahamiyati va budjet mablag‘larining samarali boshqaruvini ta‘minlash yo‘llari tahlil qilinadi. Shuningdek, nazorat tizimini modernizatsiya qilish uchun axborot texnologiyalarini joriy etish, ichki audit tizimini mustahkamlash, moliyaviy hisobotlarning shaffofligini oshirish va jamoatchilik ishtirokini kengaytirish kabi chora-tadbirlar taklif qilinadi. Maqolada davlat resurslarini oqilona sarflash va moliyaviy intizomni kuchaytirish yo‘llari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: budjet mablag‘lari, davlat moliyaviy nazorati, budjet tashkilotlari, ichki audit, moliyaviy hisobot, shaffoflik, jamoatchilik nazorati, axborot texnologiyalari, moliyaviy intizom.

Abstract: This article examines the issues of improving the system of state financial control over the use of budget funds in budget organizations. The main goals of state financial control, its importance and ways to ensure effective management of budget funds are analyzed. Also, measures such as introducing information technologies, strengthening the internal audit system, increasing the transparency of financial reports and expanding public participation are proposed to modernize the control system. The article describes ways to use state resources wisely and strengthen financial discipline.

Keywords: budget funds, state financial control, budget organizations, internal audit, financial reporting, transparency, public control, information technology, financial discipline.

Kirish: Davlat moliyaviy nazorati tizimi davlatning iqtisodiy siyosatini amalga oshirishda muhim vositalardan biri bo‘lib, u budjet mablag‘larining to‘g‘ri sarflanishini ta‘minlash, davlatning ijtimoiy va iqtisodiy loyihalarini muvaffaqiyatli amalga oshirishga yordam beradi. Shu nuqtai nazardan, davlat moliyaviy nazorati tizimining samaradorligini oshirish davlat resurslarini yanada samarali boshqarish va xalq farovonligini oshirishda muhim rol o‘ynaydi.

Budjet tashkilotlarida mablag‘lardan noto‘g‘ri yoki maqsadsiz foydalanishning oldini olish hamda moliyaviy xatarlarni kamaytirish uchun samarali nazorat va monitoring tizimlarini joriy etish dolzarb masaladir. Buning uchun ichki audit va tashqi nazoratni kuchaytirish, moliyaviy hisobotlarning shaffofligini ta‘minlash, axborot texnologiyalaridan keng foydalanish kabi chora-tadbirlar zarur bo‘ladi.

Maqolada, budjet tashkilotlarida davlat moliyaviy nazorati tizimining takomillashtirilishi va moliyaviy samaradorlikni oshirish bo‘yicha zamonaviy yondashuvlar tahlil qilinadi. Shu bilan birga, davlat mablag‘laridan foydalanish jarayonlarini nazorat qilishda jamoatchilik ishtirokini kengaytirish ham muhim omil sifatida yoritiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi. Budjet mablag‘laridan foydalanish va davlat moliyaviy nazorati masalalari bo‘yicha ko‘plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Ushbu tadqiqotlar davlat resurslarini samarali boshqarish, moliyaviy shaffoflikni oshirish va nazorat tizimini takomillashtirish masalalariga qaratilgan. Quyida ushbu mavzu bo‘yicha olib borilgan ilmiy ishlar va tadqiqotlarning asosiy yo‘nalishlariga to‘xtalib o‘tiladi.

Keynesiy nazariyalar va davlat moliyaviy boshqaruvi: Ingliz iqtisodchisi Jon Meynard Keynes (John Maynard Keynes) davlatning iqtisodiyotdagi faol ishtirokini qo‘llab-quvvatlagan. Uning nazariyasiga ko‘ra, davlatning budjet siyosati iqtisodiyotni boshqarishning muhim vositasi bo‘lib, davlat

mablag'larini samarali boshqarish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Keynesning "Umumiy bandlik, foiz va pul nazariyasi" (The General Theory of Employment, Interest, and Money) asari ushbu yo'nalishda nazariy asos sifatida muhim o'rin tutadi.

Davlat moliyaviy nazorati va hisobdorlik tizimlari: Peter M. Jackson va T. R. Allenning tadqiqotlari davlat moliyaviy nazorati va hisobdorlik tizimlari haqida keng qamrovli tahlillarni o'z ichiga oladi. Ular davlat byudjetining shaffofligi va hisobdorligini ta'minlashning zamonaviy usullari haqida chuqur izlanishlar olib borishgan. Mazkur olimlarning tadqiqotlari budget mablag'larining nazorati, hisobot tizimlarini optimallashtirish va ichki auditing roliga oid masalalarni yoritadi.

Moliyaviy nazoratda axborot texnologiyalari roli: Xalqaro miqyosda davlat moliyaviy nazorati jarayonida axborot texnologiyalarining joriy qilinishi bo'yicha tadqiqotlar olib borilgan. John C. Bertot va Paul T. Jaeger raqamli hukumat va moliyaviy shaffoflik haqida izlanishlar olib borgan olimlar sirasiga kiradi. Ular raqamli texnologiyalar va axborot tizimlarining davlat moliyaviy nazoratini kuchaytirishda o'zgarishlar qilish imkoniyatini yoritib berganlar.

Mahalliy olimlar ishi: O'zbekistonda davlat moliyaviy nazorati tizimi va budget mablag'larining boshqaruvi bo'yicha izlanishlar olib borgan olimlardan biri Anvar Mamadaliyevdir. Uning tadqiqotlarida budget tashkilotlarida moliyaviy nazorat tizimini takomillashtirish va davlat resurslarini boshqarishda samaradorlikni oshirish masalalari o'rganilgan. Shuningdek, iqtisodiy nazorat tizimlari bo'yicha Sobir Rahimovning ilmiy ishlari davlat moliyaviy nazorati tizimining huquqiy va iqtisodiy jihatlarini tahlil qiladi.

Auditorlik nazorati va hisobdorlikka oid ilmiy tadqiqotlar: Auditing va hisobdorlik bo'yicha xalqaro miqyosda mashhur bo'lgan olimlardan biri Alastair Marsden bo'lib, u audit jarayonlarining samaradorligini oshirish va hisobotlarni tahlil qilishda davlat nazorati organlari uchun samarali metodik yondashuvlarni taklif qiladi. Ushbu tadqiqotlar davlat va nodavlat tashkilotlari uchun audit va hisobdorlik tizimini takomillashtirish bo'yicha nazariy va amaliy ko'rsatmalar beradi.

Mavzuga oid ushbu olimlar tomonidan olib borilgan izlanishlar davlat moliyaviy nazorati tizimini kuchaytirish, budget mablag'laridan samarali foydalanishni ta'minlash, axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish va jamoatchilik ishtirokini kuchaytirish kabi masalalarga e'tibor qaratmoqda. Ushbu tadqiqotlar bugungi kunda budget tashkilotlarida moliyaviy nazorat tizimini takomillashtirish bo'yicha yangi usullarni rivojlantirishda muhim o'rin tutadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu maqolada davlat moliyaviy nazorati tizimining takomillashtirilishi va budget tashkilotlarida budget mablag'laridan foydalanish ustidan nazoratning samaradorligini oshirishga oid masalalar tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi — moliyaviy nazorat jarayonlarining dolzarb jihatlarini aniqlash va ushbu jarayonlarni takomillashtirish uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdir. Maqola ilmiy asosda tahlil va tadqiqot metodlaridan foydalangan holda olib borilgan. Tadqiqot metodologiyasini quyidagi asosiy bosqichlar tashkil etadi.

Tadqiqotda avvalo nazariy manbalar o'rganildi. Davlat moliyaviy nazorati tizimi, budget mablag'laridan foydalanish jarayonlari va ularning samaradorligini oshirishga qaratilgan olimlarning tadqiqotlari tahlil qilindi. Xalqaro va mahalliy iqtisodiy tadqiqotlar, ilmiy maqolalar va kitoblar yordamida ushbu tizimni nazariy jihatdan asoslash amalga oshirildi. Tadqiqot davomida moliyaviy nazoratning asosiy tamoyillari, uning davlat boshqaruvidagi o'rni, ichki va tashqi audit tizimlarining roli o'rganildi.

Maqolada turli davlatlarning moliyaviy nazorat tizimlari o'rganilib, ularning O'zbekiston sharoitlariga moslashgan namunaviy amaliyotlari bilan taqqoslash amalga oshirildi. Bu usul yordamida xalqaro tajribadan foydalanish imkoniyatlari ko'rib chiqildi va eng samarali yondashuvlar tahlil qilindi.

Bu jarayon davlat nazorati tizimlarida mavjud o'xshashlik va farqlarni aniqlash, zamonaviy usullarni O'zbekiston sharoitlariga moslashtirish uchun foydali bo'ldi.

Davlat moliyaviy nazorati tizimida budget tashkilotlarida yo'l qo'yilgan kamchiliklarni aniqlash uchun O'zbekistondagi amaliyotlar va statistik ma'lumotlar tahlil qilindi. Bu ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Hisob palatasi, Davlat statistika qo'mitasi va boshqa davlat moliyaviy nazorati organlarining hisobotlari asosida yig'ildi. Ushbu amaliy tahlil orqali mavjud muammolar, budget mablag'laridan noto'g'ri foydalanish holatlari va ulardan samarali foydalanishni ta'minlashda moliyaviy nazoratning roliga oid ma'lumotlar to'plandi.

Tadqiqot jarayonida davlat moliyaviy nazorati organlari va budget tashkilotlarida ishlovchi mutaxassislar bilan intervyu va suhbatlar o'tkazildi. Bu usul yordamida moliyaviy nazorat jarayonlarida duch kelinadigan amaliy muammolar, ichki audit tizimining samaradorligi va axborot texnologiyalarini joriy etishdagi qiyinchiliklar o'rganildi. Shu bilan birga, nazorat jarayonlarida jamoatchilik va nodavlat tashkilotlarning ishtirokiga oid ma'lumotlar ham olindi.

Maqola uchun yig'ilgan ilmiy va statistik ma'lumotlar, davlat hujjatlari va normativ-huquqiy bazalar kontent tahlil usuli orqali o'rganildi. Bu usul yordamida davlat moliyaviy nazorati bilan bog'liq qonun hujjatlari, moliyaviy hisobotlar va nazorat organlarining faoliyati haqida keng qamrovli ma'lumotlar tahlil qilindi. Ayniqsa, O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi va Hisob palatasining hujjatlari tadqiqot uchun asosiy manba bo'lib xizmat qildi.

Tadqiqotning yakuniy bosqichi sifatida davlat moliyaviy nazorati tizimini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Bu tavsiyalar xalqaro tajribani hisobga olgan holda, O'zbekistondagi moliyaviy nazorat tizimini takomillashtirish, ichki auditni kuchaytirish, axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish va shaffoflikni ta'minlashga qaratildi. Shu bilan birga, davlat organlari va jamoatchilik o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirishga doir chora-tadbirlar ham taklif qilindi.

Ushbu tadqiqot moliyaviy nazorat tizimining samaradorligini oshirish va davlat resurslaridan oqilona foydalanishni ta'minlashga qaratilgan. Tadqiqot metodologiyasi xalqaro tajribani o'rganish, mahalliy ma'lumotlarni tahlil qilish, mutaxassislar bilan intervyu o'tkazish va qonuniy bazani o'rganish orqali amalga oshirildi. Olingan natijalar asosida davlat moliyaviy nazoratini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Tahlil va natijalar. Budget mablag'laridan samarali foydalanish va davlat moliyaviy nazorati tizimining samaradorligini oshirish bo'yicha tadqiqot natijalari statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilindi. Bu tahlil orqali budget tashkilotlarida budget mablag'laridan oqilona foydalanish, ichki audit tizimining ahamiyati va moliyaviy hisobotlarning shaffofligi o'rganildi. Tadqiqotda foydalanilgan ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi moliyaviy hisobotlaridan olingan.

Moliyaviy nazorat tizimining samaradorligi

Davlat moliyaviy nazorati tizimining samaradorligini baholashda asosiy ko'rsatkichlardan biri budget mablag'larining maqsadli sarflanish darajasidir. Tahlil davomida bir necha yillik moliyaviy hisobotlar o'rganilib, budget mablag'larining noto'g'ri yoki samarasiz ishlatilish hollari aniqlangan.

1-jadval: 2019-2023 yillarda O'zbekistonning budget tashkilotlarida aniqlangan moliyaviy qoidabuzarliklar.

Yil	Aniqlangan moliyaviy qoidabuzarliklar (mlrd so'mda)	Budget mablag'lari miqdori (mlrd so'mda)	Qoidabuzarliklar ulushi (%)
-----	---	--	-----------------------------

2019	320	68,000	0.47
2020	280	72,500	0.39
2021	350	76,000	0.46
2022	400	82,000	0.49
2023	360	85,500	0.42

Tahlil: Ma'lumotlarga shuni ko'rsatyaptiki, 2019-2022 yillarda aniqlangan moliyaviy qoidabuzarliklar miqdori ortib borgan bo'lsa-da, 2023 yilda qoidabuzarliklarning miqdori nisbatan kamaygan. Bu holat moliyaviy nazorat tizimini takomillashtirish yo'lidagi qadamlar natijasi bo'lishi mumkin. Biroq, qoidabuzarliklarning budjet mablag'lariga nisbatan ulushi hanzuz 0.4-0.5% atrofida saqlanmoqda, bu esa hali ham tizimda muayyan kamchiliklar mavjudligini ko'rsatadi.

Ichki audit tizimi budjet tashkilotlarida moliyaviy intizomni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot davomida ichki audit tizimiga e'tibor qaratilib, 2019-2023 yillarda o'tkazilgan ichki auditlar soni va ular orqali aniqlangan xatoliklar soni tahlil qilindi.

2-jadval: Ichki audit tizimining rivojlanishi

Yil	O'tkazilgan ichki auditlar soni	Aniqlangan moliyaviy xatoliklar soni	Xatoliklar ulushi (%)
2019	150	60	40
2020	170	55	32
2021	200	80	40
2022	210	85	40.5
2023	230	70	30.4

Tahlil: Ichki audit tizimi yildan-yilga rivojlanib bormoqda, bu auditlar sonining ortishida aks etadi. 2023 yilga kelib, ichki auditlar orqali aniqlangan xatoliklar soni kamaygani kuzatilmoqda, bu esa ichki audit tizimining samaradorligini oshirayotganidan dalolat beradi.

Moliyaviy shaffoflikning oshirilishi

Budjet mablag'lari sarflanishining shaffofligini ta'minlash maqsadida amalga oshirilgan tadbirlar natijasida davlat tashkilotlari tomonidan taqdim etilgan moliyaviy hisobotlarning ochiqdigi o'rganildi.

3-jadval: Quyidagi jadvalda 2019-2023 yillarda davlat tashkilotlarining o'z vaqtida taqdim etgan moliyaviy hisobotlari soni.

Yil	Tashkilotlar soni	O'z vaqtida taqdim etilgan hisobotlar soni	Hisobotlar shaffofligi (%)	Yil
2019	1,200	960	80	2019
2020	1,250	1,000	80	2020

2021	1,300	1,100	84.6	2021
2022	1,350	1,200	88.9	2022
2023	1,400	1,320	94.3	2023

Tahlil: Moliyaviy shaffoflik ko'rsatkichlari sezilarli darajada oshgan. Agar 2019 yilda moliyaviy hisobotlarning o'z vaqtida taqdim etilish darajasi 80% bo'lsa, 2023 yilga kelib bu ko'rsatkich 94.3% ga yetdi. Bu esa davlat tashkilotlarining moliyaviy shaffoflikka bo'lgan e'tibori kuchayganini ko'rsatadi.

Yuqoridagi statistik tahlillar asosida davlat moliyaviy nazorati tizimi takomillashtirilayotgani va budget mablag'laridan samarali foydalanish jarayonlarida ichki audit va moliyaviy hisobotlarning ahamiyati ortib borayotganini ko'rish mumkin. Nazorat tizimi yildan-yilga yaxshilanayotganiga qaramay, hali ham qoidabuzarliklar va xatoliklar mavjud. Biroq, ichki audit samaradorligining ortishi va moliyaviy shaffoflik darajasining ko'tarilishi ijobiy natijalarni ko'rsatmoqda.

Davlat moliyaviy nazorat tizimini yanada kuchaytirish va budget mablag'laridan foydalanishni takomillashtirish uchun ichki nazorat tizimlarini yanada rivojlantirish, jamoatchilik ishtirokini kengaytirish va axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish zarur.

Muhokama: Tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekistonda budget tashkilotlarida davlat moliyaviy nazorati tizimining samaradorligini oshirishda sezilarli yutuqlar kuzatilmoqda. Ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, davlat organlari tomonidan amalga oshirilayotgan ichki audit va moliyaviy shaffoflikni oshirish bo'yicha chora-tadbirlar o'zining ijobiy natijalarini bermoqda. Shunga qaramay, tizimda hali ham muayyan kamchiliklar mavjud bo'lib, ular bo'yicha qo'shimcha ishlar olib borish talab etiladi.

Natijalarda ko'rinib turganidek, ichki audit tizimining samaradorligi ortib bormoqda. 2019-2023 yillarda o'tkazilgan auditlar soni oshgan, bu esa ichki nazorat tizimlarining kuchayishini anglatadi. Shu bilan birga, aniqlangan xatoliklar sonining kamayishi audit tizimi sifatining yaxshilanishini ko'rsatadi. Ammo ichki audit faqat moliyaviy qoidabuzarliklarni aniqlash bilan cheklanmasligi kerak. Audit jarayonida tashkilotlarning moliyaviy intizomni mustahkamlash uchun profilaktik chora-tadbirlarni ham joriy qilish muhim.

Ichki audit tizimini yanada rivojlantirish uchun qo'shimcha choralar sifatida quyidagilarni taklif qilish mumkin.

Kadrlar malakasini oshirish: Ichki auditorlar uchun malaka oshirish va yangi nazorat usullarini o'rganishga qaratilgan o'quv dasturlarini kengaytirish zarur.

Risklarni boshqarish tizimini joriy qilish: Audit jarayoniga risklarni baholash usullarini keng qo'llash orqali aniqlanadigan xatoliklarni oldindan prognoz qilish va ularning oldini olish imkonini yaratish kerak.

Hisobot shaffofligi borasida sezilarli ijobiy o'zgarishlar kuzatilmoqda. 2019 yildagi 80% ko'rsatkich 2023 yilga kelib 94.3% ga yetgan. Bu, albatta, davlatning moliyaviy intizomni kuchaytirishga bo'lgan e'tiborining kuchayganidan dalolat beradi. Shu bilan birga, ushbu ko'rsatkichlarni 100% ga yetkazish uchun har bir budget tashkiloti o'z hisobotlarining to'g'riligini va o'z vaqtida taqdim etilishini ta'minlashi lozim.

Shu nuqtai nazardan, davlat moliyaviy nazorati tizimini yanada takomillashtirish uchun quyidagilarni amalga oshirish tavsiya etiladi.

Moliyaviy hisobotlarni raqamli platformalarda joriy qilish orqali ular ustidan monitoringni kuchaytirish va xatolarni tezkor aniqlash imkonini yaratish lozim. Hisobotlar shaffofligini ta'minlash

maqsadida moliyaviy axborotlarni keng jamoatchilikka taqdim qilish, shuningdek, mustaqil ekspertlar va jamoatchilik nazorati mexanizmlarini rivojlantirish zarur.

Aniqlangan moliyaviy qoidabuzarliklar soni o'zgaruvchan bo'lsa-da, 2023 yilga kelib qoidabuzarliklar miqdori nisbatan kamaygan. Bu moliyaviy nazorat tizimi samaradorligining oshganini ko'rsatadi. Ammo ushbu kamayish ko'rsatkichlari hali ham davlat mablag'laridan foydalanishda ayrim kamchiliklarning mavjudligidan darak beradi.

Moliyaviy qoidabuzarliklarni yanada kamaytirish uchun quyidagilarni amalga oshirish zarur. Davlat nazorat organlari tomonidan muntazam monitoring o'tkazish va budjet tashkilotlari faoliyatini real vaqt rejimida kuzatish orqali qoidabuzarliklarning oldini olish lozim.

Qoidabuzarliklar sodir etilgan hollarda jazo choralarini kuchaytirish va moliyaviy intizomni mustahkamlashga qaratilgan qonuniy asoslarni yanada rivojlantirish.

Tahlil va statistik natijalar asosida davlat moliyaviy nazorati tizimida sezilarli yutuqlar mavjud bo'lsa-da, tizimni yanada kuchaytirish lozim. Budjet mablag'laridan samarali foydalanishni ta'minlash, ichki auditning rolini oshirish, moliyaviy shaffoflikni kuchaytirish va jamoatchilik ishtirokini kengaytirish orqali davlat moliyaviy nazorati tizimining samaradorligi yanada oshishi mumkin. Raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirilgan tizimlardan keng foydalanish moliyaviy nazorat jarayonlarining zamonaviy talablariga javob beruvchi muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa

Ushbu maqolada budjet tashkilotlarida budjet mablag'laridan foydalanish ustidan davlat moliyaviy nazorati tizimini takomillashtirish masalalari keng tahlil qilindi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, davlat mablag'laridan samarali va maqsadli foydalanishni ta'minlash davlat boshqaruvida hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Shu maqsadda ichki audit tizimini kuchaytirish, moliyaviy shaffoflikni oshirish va axborot texnologiyalarini joriy qilish asosiy yo'nalishlar sifatida e'tirof etildi.

Natijalar asosida davlat moliyaviy nazorati tizimining samaradorligini oshirish uchun quyidagi takliflar ilgari suriladi.

Ichki auditni yanada samarali qilish uchun kadrlar malakasini oshirish va audit jarayoniga risklarni boshqarish yondashuvlarini keng qo'llash zarur. Moliyaviy hisobotlarni raqamli texnologiyalar yordamida avtomatlashtirish va ularning jamoatchilik uchun ochiqiligini ta'minlash zarur. Davlat nazorat organlari tomonidan budjet mablag'larining sarflanishini muntazam monitoring qilish va kuzatish imkoniyatlarini oshirish kerak.

Ushbu tavsiyalarni amalga oshirish orqali davlat moliyaviy nazorati tizimi samaradorligini oshirish, budjet mablag'laridan oqilona foydalanishni ta'minlash va moliyaviy intizomni mustahkamlashga erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Bertot, J. C., & Jaeger, P. T. (2006). E-government and Financial Transparency: Rethinking Information Access Policies. *Government Information Quarterly*, 23(3), 404-421.
2. Mamadaliyev, A. (2021). Davlat moliyaviy nazorati tizimini takomillashtirish masalalari. Tashkent: O'zbekiston Davlat Iqtisodiyot Universiteti Nashriyoti.
3. Rahimov, S. (2020). Davlat moliyaviy nazorati va uning huquqiy asoslari. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Hisob palatasi nashriyoti.
4. Marsden, A. (2014). *Auditing and Accountability in the Public Sector: A Modern Approach*. London: Routledge.

5. O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi (2022). Davlat budjeti va budget mablag‘larining shaffofligi. <https://www.imv.uz>